

Nasıl Bir Seçim Sistemi: Siyasi Parti Görüşleri

Doğru Yol Partisi

Nezhat ERCAN*

Sayın Başkan, Anayasa Mahkemesi'nin değerli başkanı, sayın üyeleri, değerli konuklar, şahsım ve Doğru Yol Partisi adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ülkemizde birbiri ardına yaşanan siyasi istikrarsızlıklar, ekonomik krizler siyasal yapının yeniden sorgulanmasına yol açmış, siyasal sistemin yenilenmesine ve buna dönük isteklerin de ön plana çıkmasına sebep olmuştur. Çeşitli toplum kesimlerince dile getirilen siyasal yapılanmanın yenilenmesi yolundaki istekler özellikle siyasi partilerin seçim kanunlarında yapılacak değişikliklere odaklanmıştır. Kamuoyu için bu yasalar anayasanın da ötesinde anlam ve önem kazanmıştır. Parti içi demokrasinin işler hale getirilebilmesi ve de demokrasinin önündeki engellerin kaldırılabilmesi için bugün bağlanan umut değiştirilecek, sözünü ettiğim başta anayasa olmak üzere siyasi partiler ve seçim kanunlarıdır. Türkiye'de yeni bir anayasaya ihtiyaç var, yeni bir siyasi partiler yasasına ihtiyaç var, yeni bir partiler sistemine ihtiyaç var, yeni bir seçim sistemine ihtiyaç var. Bu tartışmalar bu noktada yoğunluk kazanmış görünüyor toplumumuzda. Aslında Anayasa, Seçim Kanunu ve Siyasi Partiler Kanunu bir bütün. Dolayısıyla bunlar arasında bağlantı var, kesiştiği noktalar var, sadece seçim sistemini ele almak sorunu çözmez, dolayısıyla şahsen bizim görüşümüz sivil bir anayasa, siyasi partiler kanunu ve seçim kanununda gerekli değişiklikleri uzlaşarak, geniş kesimlerle uzlaşarak, partilerle uzlaşarak, meclis dışı, meclisteki partilerle uzlaşarak ve baskı gruplarıyla uzlaşarak bu konularda gerekli değişiklikleri yapmak

---

* Doğru Yol Partisi Genel Başkan Yardımcısı

gerektiğine inanıyoruz. Şimdi efendim ben şahsen bir parantez açmak istiyorum. Hepimiz istikrar arıyoruz, ülke yönetiminde istikrar olsun istiyoruz, toplumdaki farklı siyasi eğilimlerin de mecliste oranları oranında temsil edilebilmesini arzuluyoruz. Ancak istikrardan anlaşılan ne? Ne anlıyoruz? Aynı şeyleri mi anlıyoruz? Bu nokta üzerinde durmak istiyorum.

Eğer istikrar söylenildiği gibi tek partili bir iktidarsa ve o iktidarında uzun süre iktidarda kalması ise bunu ben yanlış buluyorum. O istikrar, etkinlikle birleşmemişse bir anlam ifade etmez. Etkinlik icra yetkisinin tam kullanılmasıdır. Eğer bir hükümet, tek başına bir hükümet uzun süre de kalsa eğer herhangi bir iş yapmıyor, ülkeyi de iyi yönetemiyorsa bu durağanlık, bir iş yapamama bir şekli bir istikrar ama aslında bu bir istikrarsızlıktır. Bu bakımdan evvela bu kavramlar üzerinde bir netleşmemiz lazım ve uzlaşmamız lazım. Dedim ki, siyasi partilerle, siyasi partiler yasası ile seçim yasası hatta anayasa bir bütün dedim ve bağlantıları var, kesiştikleri çok ortak noktalar var söylemiştim. Aslında ben bir politikacıyım, aktif siyasetin içinden geliyorum, benim pencereyden bakıyorum ben akademisyen değilim, yaşadıklarımı aktarmaya çalışıyorum, yaşadığım sorunları sizlerle paylaşmak istiyorum. Ben Adalet Partisi'nin il, ilçe başkanlığından geliyorum, şahsen kanaatim bugünkü sıkıntıların temelinde Türkiye'deki siyasi bölünmüşlük yatmaktadır. Müdahaleler, yasaklar, parti kapatmalar Türkiye'de önemli ölçüde, telafisi çok zor bir büyük siyasi dağınıklığa yol açmıştır. Bugün oturalım şimdi, işte dünyada, Avrupa'da, ileri demokrasilerde uygulanan seçim sistemlerini tartışalım, bir çıkış yolunu beraberce arayalım. Bu çok kolay gözükmüyor. Esasen zaten bildiğimiz seçim sisteminin bugün de bize uygulanan, kimse çoğunluk sistemine geri dönelim de demiyor, o zaman mevcut bugün bilinen uygulanan nispi temsil sisteminin sakıncaları varsa, onları gidermek gibi bir çaba ve gayret var. E beşer akli da bu sisteme ilişkin farklı hesaplamalar bulmuş, formüller bulmuş bunlar uygulanıyor. Yani bir yandan sakıncalarını azaltalım dersiniz başka dengeleri bozarsınız çok kolay bir şey değil, o bakımdan bugün tam ve kusursuz bir seçim sistemi bulmak çok zor. İstikrar ve adalet ilkelerini dengeleyeceksiniz. Birbirine zıt kavramlar bunlar; hem istikrar olacak hem temsilde adalet olacak. Ama mümkün olduğunca dengelemeye çalışacağız, mümkün olduğunca. Eğer kendi içinde eğer bunlar bir arada mümkün olduğunca en iyi bir biçimde dengi bir seçim yasasıyla bunu başarabilirsek belki bilinen sakıncaları asgariye indirebiliriz. Ama benim işaret ettiğim temel sorun evet parçalı siyasi yapıdır, bölünmüşlüktür, siyasi dağınıklığıdır. Kapısına kilit vurulmayan parti kalmamış. Kadrolar biçilmiş, tasfiye edilmiş, üyeleri tümüyle yok edilmiş, sıfırdan başlayacaksınız, programları yok edilmiş biçilmiş ve parti var ama partileşme

süreci Türkiye’de tamamlanamamış, kurumsallaşma yok. Siz böyle bir yapı içinde hangi seçim sistemi, hangi formüllerle, hangi hesaplamalarla bilinen sakıncaları düzeltebileceksiniz. Dolayısıyla ben bu temel soruna bir defa daha işaret etmek istedim. Şimdi öylesine ara dönemler, ara rejimler, siyaset ve siyasetçi devamlı kötülenmiş yani şimdi darbe yapacaksınız, müdahale edeceksiniz, bir ara dönem açacaksınız, dönüp siyaset ve siyasetçi hakkında iyi şeyler mi söyleyeceksiniz. Siyaset kötü, siyasetçi kötü ve dolayısıyla toplumla siyaset, siyaset kurumu arasında giderek bir güven bunalımı sorunu ortaya çıkmış. Bugün eğer siyasi partilerin, hele benim temsil ettiğim siyasi gelenek %52’lerin üstünde oy almış, %57 ile iktidar olmuş bir siyasi partinin eğer bugün oy oranları diğer partilerle birlikte, bütün partilerle birlikte, %10’lar, %20’ler civarında eğer görülüyorsa siz seçim sistemiyle sorunları çöremezsiniz. Güçlü partilere ihtiyaç var güçlü. Partilerin gücü zayıflamış, parçalanmış, bölünmüş partiler. Size örnek vereyim. Bakın bugün ülke barajlı Dont usulü nispi temsil seçim sistemi uygulanıyor. Baraj %10 ama %10’luk baraj bile zaman zaman Türkiye’de siyasi istikrarı sağlayamamış. 1991 seçimlerinde tek partili iktidar çıkmıyor %10’luk baraj var. 1995 seçimlerinde de tek partili iktidar çıkmıyor. Son 3 Kasım 2002 seçimleri kendi şartları içerisinde değerlendirecek olursak bir sosyolojik refleks koymuş seçmen, parçalı siyasi yapıyı belki her zaman da görmek mümkün değil. Son seçimlerde parçalı siyasi yapıyı iradesiyle belki bir ölçüde halletmiş ama bakın barajın olmadığı bir başka ters örnek vereyim. Hiç barajın uygulanmadığı 1970’li yıllarda, 1973 seçimlerinde baraj yok Türkiye’de hiç baraj yok, barajsız d’Hondt Sistemi uygulanıyor. 1977 seçimlerinde barajsız d’Hondt Sistemi uygulanıyor. 1965 seçimlerinde Milli Bakiye Sistemi, buna rağmen Adalet Partisi tek başına iktidarda. O bakımdan ben birinci temel neden partilerin giderek güçlerinin söylediğim nedenlerle zayıflamış olması buna bir başka neden daha ilave etmek istiyorum çok önemli buluyorum çünkü bu da parti içi demokrasi işlemiyor, partilerin kendi içinde demokrasi işlemiyor, aynı zamanda üyelik sağlıklı değil, dolayısıyla en önemli dinamiği olan üyelerle partiler arasında sosyolojik bağ kurulamıyor. Yani batıda, ileri demokrasilerde oldukça güçlü olan üyelerle parti arasındaki bu sosyolojik bağ bizde hemen hemen hiç yok. Çoğu üye olduğunu bile bilmez partiye. Parti içi demokrasi işlemiyor dedim, oligarşik bir yapılanma var ve lider sultası egemen hale gelmiş bir parti yapısı ve halk politikadan soğumuş, güven duymuyor, bağ kopmuş, işte arıza burada. Aynı zamanda aday belirleme sağlıklı değil. Genel merkez oturuyor, lider oturuyor, kim en yakınında, kendisine kim daha çok bağlı, liste tanzimleri genel merkezce yapılıyor. Sonra taşraya gidiyorsunuz, milletvekili seçiliyorsunuz, ben seçmedim

diyor seçmen, sizi ben seçmedim diyor. Ve dolayısıyla hem siyaset kurumuna hem siyasetçiye olan itibar ve saygınlık giderek azalmış. Arkasında ben seçmedim diyen bir halk. Dolayısıyla aynı zamanda alternatif politika da üretmiyor partiler. Niye öğretmiyor? Var olan siyasi enerjilerini, siyasal enerjilerini kendi içlerinde kullanıyorlar, kendi iç iktidar yarışlarında kullanıyorlar. Dışa dönük değil bütün zamanlarını, enerjilerini parti içi yarışa harcıyorlar. Oturup program yapmak, strateji belirlemek, plan yapmak, 20 sene 30 sene 50 seneye dönük stratejiler geliştirmek gibi kaygı duyulmuyor. Ve dolayısıyla da toplum partilere güven duymuyor.

Bu yönüyle sonuç olarak demek istediğim şey şu. Evet ülke çok ciddi içte ve dışta sorunlarla karşı karşıya. Peki, halk bu sorunların çözümünü kimden bekliyor. Halk bu sorunların çözümünü siyaset kurumundan bekliyor, siyasi partilerden bekliyor, siyasetçiden bekliyor. İyi ama peki başlangıçtan beri anlatmaya çalıştığım gibi siyasetin kendisi sorunlu, siyasetçinin kendisi sorunlu problemlidir. O zaman bu ülkenin sorunlarını böylesine sorunlu bir yapı, bir siyaset kurumu, siyasetçi ve partiler nasıl çözecek. Doğrusu bu soruya cevap vermek gerekecek ama oldukça zor. Türkiye’de bir seçim sistemi değil şahsen kanaatime göre bir seçim systemsizliği var. Aslında tüm seçim sistemleri analiz edilerek bu sistemin de felsefi temelleri değerlendirilerek ve ülke koşulları da işselleştirilerek sentezlenmiş bir seçim sistemine ihtiyaç vardır. Hemen her seçim de yeni bir seçim sistemiyle seçime girmek zorunda kaldığımızı göre bu iddiamız sanıyorum ki doğru. Seçim kanununda değişiklik yapılmadan hiçbir seçime gitmedik, öyle bir seçim hatırlamıyorum ben. İktidardaysanız, iktidar çoğunluğu yeniden daha çok sayıda milletvekiliyle meclise girmenin yollarını arıyor; muhalefetteyseniz, iktidarın gücünü azaltmak kendi gücünüzü çoğaltacak, prim yaptıracak bir seçim yasası arıyorsunuz. Ben şimdi geçmişte tek başına iktidar olmuş bir siyasi partinin hem mensubu olmuş hem bugün muhalefette olmuş bir politikacı olarak dün nerde duruyorsam bugün de aynı yerde duruyorum.

O bakımdan sayın başkanımın hemen girişte sorduğu soruya cevap vermek istiyorum. Evet %10 ülke genel barajı üzerinde çok yoğun tartışmalar var, deniliyor ki, Avrupa’da en çok Almanya’da %5’le Almanya’da baraj uygulanıyor. Ben şahsen ve Doğruyol Partisi bugün de %10’luk barajın korunmasından yana. Söylediğim gibi, sadece ben istikrarın, yönetimde istikrarın barajla, seçim sistemiyle mutlak manada ilişkili olduğu görüşünde değilim. Örnekler verdim, barajsız da iktidar çıkmamış 1973 ve 1977 seçimlerini örnek verdim: baraj yok. Çok sayıda parti meclise girmiş ama tek başına iktidar çıkmamış. Bakın son seçimde baraj var ama iktidar

çıkması, daha önceki dönemlerle ilgili de benzer uygulamalara rastlayabiliriz. O bakımdan ben barajı, %10'luk genel barajı ülke barajını, bugün itibarıyla korunmasında yarar görüyorum. Ayrıca seçim ittifaklarına imkân verilmeli, Doğruyol Partisi bu görüşte. Çünkü neden imkân verilmeli, ortak listeye partiler seçime girebilmeli. Bakın demokrasi bir uzlaşma rejimidir, çatışma rejimi değil. Bir çatışma rejimi değil uzlaşma rejimi ama maalesef uzlaşma kültürümüz yeterince gelişmemiş belki buna katkıda bulunması açısından seçim öncesi bazı partilerin bir araya gelerek bir koalisyon yapısını ve ortak programlarını seçmene sunma fırsatı verebiliriz, bu çok önemli bir şey. Seçmen bilir ki bu partiler eğer yeterli iktidar olmak için oy alırlarsa, işte koalisyon yapısı bu, çünkü ittifak oluşturmuş partiler bu koalisyon yapılarını ve ortak programlarını seçimde seçmene sunacaklardır. Bu bana göre uzlaşma kültürümüzün gelişmesi açısından da önemli bir katkı sağlayacak, temsilde adalet ilkesine de bir ölçüde katkı sağlayacak. Önemiştir. Tercih Sistemi'nin getirilmesini uygun buluyoruz; millet, vekilini tercih yoluyla doğrudan seçmek istiyor. Ben seçmek istiyorum diyor. Sandık başına gitsin, aradığı parti kimse onun altındaki listede adları yazılı, bunun formülleri var, yarısı kadar olabilir o bölgede çıkan milletvekili sayısının yarısı kadar yahut tamamına kadar, gösterilen iki katı aday arasından işaretlemeyle, tercih sistemiyle seçmen doğrudan vekilini seçebilir. Ancak burada işte 1991'de uygulanmıştı, sakıncaları görülmüştü, bir kişiye tercih uygulaması getirilmişti. Bu kısır çekişmelere yol açtı, kutuplaşmalara yol açtı. Bunu gidermek için şimdi öyle zannediyorum ki birden ziyade kişiyi işaretleme formülü geliştirilebilir, tercih sisteminin uygulanmasını önemiştir.

Hemen toparlayayım izninizle. Ayrıca seçimin finansmanı açısından da kural koymanın gerekliliğine inanıyoruz. Bakınız seçimin aktörleri var, partileri var, milletvekilleri var. Başkalarına bağımlı kılacak durumlardan korunmak lazım bunları. Dolayısıyla bir hukuki düzenlemeye ihtiyaç var, seçim harcamalarını da yargı denetimine almak lazım ve sınırlamak lazım. Batıda bunun uygulamaları var, örnekleri var çünkü seçim bir yarışır, haklı rekabet ortamında yapılan bir yarışır. Siz adaylara bu fırsatı, bu imkanı yaratmalısınız. Bunu da sağlayacak olan bir hukuki düzenlemedir. Belli bir tavan koyacaksınız, o sınırı aşmamak üzere siyasi partiler ve adaylar harcama yapacak, bunu denetleyen komisyonlar oluşturulabilir, yargı denetimi vardır, mutlaka bunun sağlanması lazım yapılması lazım. Ayrıca Bir önemli konuya daha değinmek istiyorum. Türkiye'de iletişim yozlaşması var, bunu önemiştir. Bakın pek çok şeyi tartışıyoruz ama belki önemli hususları gözden geçiriyoruz. Medya, seçmenin tercihlerini değiştirecek, onları yön-

lendirecek yoğun bir propaganda yapıyor. Medyanın görevi, basının görevi toplumu aydınlatmaktır ama Türkiye’de medya birtakım ekonomik ilişkilerle devletle içi içe olduğu için bu aydınlatma görevini yapamıyor. Şimdi demokrasi bir kıyas ve mukayese rejimi ise milletimiz, halkımız, seçmenimiz doğruları öğrenmek ihtiyacındadır, medya iletişim bunu engelliyor. Doğruları öğrenecek ki sağlıklı bir siyasi tercih de bulunacak. Dolayısıyla bu iletişim yozlaşmasına da ilişkin düzenlemeler, yaptırımlar getirilmelidir. Bir kamuoyu yoklaması ile bütün zihinleri alt üst ediyorsunuz.